

2. Realització del Taller d'història pas a pas

En aquest apartat tractarem les tasques que fa un professor/a per posar en marxa un projecte inter-generacional que inclou l'activitat dels Tallers d'història.

Les accions corresponen a tres etapes del projecte:

- Definició.
- Realització.
- Avaluació.

Aquest protocol d'actuacions **el suggereix el professorat** a una entitat de gent gran propera al centre escolar, com a part d'un projecte global que involucra escola i entitats cíviques i socials de l'entorn. La proposta l'adreça el professorat, d'una banda al centre de gent gran, i d'altra a les administracions¹⁴ o entitats responsables d'aquests centres.

El taller d'història: Pas a pas

	PAS A PAS	Documents	Recursos
DEFINICIÓ	1. Proposta del professorat al casal	Doc. I	Rec. 1
	2. Proposta del professorat als responsables de l'administració	Doc. II	
	3. Definir el tema i la modalitat del taller professorat – monitora	Doc. III	Recs. 2,3,4,5
REALITZACIÓ	4. Preparació de la primera trobada amb l'alumnat		
	5. Primera trobada alumnat- gent gran		
	6. Visionar la filmació de la trobada		
	7. Establir les parelles testimoni- entrevistador		
	8. Resumir el contingut de les sessions	Doc. IV	
	9. Fer l'entrevista		
	10. Comentari i valoració de les entrevistes	Doc. V	
	11. Preparació del guió i intervenció a la ràdio	Doc. VI	Rec. 6
AVALUACIÓ	12. Valoració general dels tallers	Doc. VII	
	13. Acte de cloenda al centre escolar		Rec. 7

2.1 Proposta del professorat als centres de gent gran

Document I Recurs nº1

Els casals de gent gran acostumen a programar activitats culturals i de dinamització social variades. Només el 20% dels socis participen en aquest tipus d' activitats. La majoria van al casal al bar i a jugar diferents jocs recreatius i no mostren cap interès per les activitats culturals. Però els que participen, acostumen a ser receptius i molt participatius davant noves iniciatives.

En el cas de residències, sempre acostuma a haver-n'hi un grup de residents ben capacitats i interessats en aquest tipus d'activitats.

El responsable de la entitat haurà d'informar als familiars, tant si els residents estan inhabilitats jurídicament com si no. Cal una explicació a les famílies i fer-los també protagonistes del que s'està fent .

Tant en el cas dels casals com de les residències, se'ls ha d'informar que s'enregistraran les sessions dels Tallers i en el seu cas, la utilització posterior de les gravacions per treballar amb l'alumnat. També sobre la possibilitat de fer algun producte final (DVD, llibre de biografies vídeo, CD etc.). Per fer-ho se'ls pot demanar que aportin fotografies i documents dels arxius familiars.

Les següents icones permeten accedir als documents i recursos corresponents.

Document I

Recurs nº 1

Informació útil sobre els centres de gent gran:

Els centres de gent gran, residències o casals poden ser de titularitat pública o privada. Tant en un cas com en l'altre, gairebé sempre les administracions municipal i de la Generalitat col·laboren amb ells en diferents programes assistencials i de dinamització cultural.

En el cas dels Casals o esplais municipals acostuma a ser la junta directiva la que organitza les activitats culturals i l'interlocutor directe pel professorat.

La majoria de les Caixes d'estalvis d'arreu de Catalunya tenen casals de gent gran. La Caixa i Caixa Catalunya tenen casals en molts municipis de Catalunya (recurs nº 1).

Els departaments que s'ocupen són: Benestar i Família tant en els Ajuntaments com en la Generalitat.

La Web municipal dels ajuntaments informa sempre sobre la regidoria de Benestar social, servei social o afers socials.

2.2 Proposta del professorat als responsables de l'administració de l'entitat

Document II

En la mesura del possible, el professorat ha d'involucrar als responsables de les administracions dedicats a la gent gran perquè li facilitin l'accés als centres de gent gran i el treball de coordinació entre gent gran i professorat.

Els responsables dels Serveis d'atenció a la gent gran de l'administració corresponent seria desitjable que fessin de pont entre el centre escolar i els

casals, per apaivagar la tasca organitzativa que suposa un plus de feina pel professorat més enllà de l'horari escolar.

Tal vegada, la tasca de facilitador se li pot demanar als serveis educatius territorials, que enguany tenen competències gestionant amb els Ajuntaments els plans d'entorn i d'altres plans socio-educatius.

Segons sigui la titularitat del casal o residència, es suggereixen diferents formes per a implicar les administracions:

- Que informin al casal o residència la possibilitat de col·laboració amb el centre.
- Que ofereixin l'activitat del taller d'història i paguin les hores de la monitora.
- Que a més a més també organitzin la logística de les trobades entre alumnat i testimoni.

La següent icona permet accedir al document corresponent:

Document II

2.3 Definir el contingut del Taller entre el professorat i la monitora

En cas d'acord directe entre el professorat i l'entitat de gent gran cal assegurar-se que es respectaran l'horari i el calendari consensuats¹⁵ per evitar complicacions en la programació escolar.

En una primera entrevista entre professorat i monitora s'establiran les directrius projecte pel que fa al **tema i modalitat** dels Tallers.

2.3.1 Definir el tema

Recurs nº 2

Els temes dels Tallers estan relacionats amb els continguts programats pel professorat en la matèria de ciències socials. S'ha de tenir sempre present que és el projecte d'història oral escolar i la demanda del testimoni personal a la gent gran, l'impulsor del projecte d'aprenentatge i servei que dóna lloc a l'activitat dels Tallers d'història. Així, és el professorat qui suggereix el tema dels tallers, encara que sempre receptiu als suggeriments de la monitora.

En el curriculum encara vigent¹⁶ si l'alumnat que fa el projecte és de quart d'ESO, l'àmbit cronològic d'estudi comprèn des dels anys 30 als 80 del segle XX i es poden abordar aspectes d'història recent de Catalunya o Espanya. Així, vida quotidiana, social política o econòmica.

Si és de 1r, 2n o 3er d'ESO i relacionat amb geografia física humana o econòmica els temes poden ser variats. El quadre adjunt mostra alguns exemples de temes per projectes.¹⁷

CURS	TEMÀTICA	EXEMPLES
1er ESO	El paisatge com a resultat dels elements físics i humans	• <i>La transformació del paisatge: la desaparició del món rural.</i>
	Geografia física	• <i>Els topònims locals</i>
2on ESO	La societat: estructura, organització i dinàmica	• <i>Del camp a la ciutat</i>
3er ESO	Geografia econòmica	• <i>Historia d'una indústria</i>
4rt ESO	La memòria de la guerra civil i la postguerra	• <i>La tragèdia de la guerra i la postguerra</i>
	La transició: societat, cultura, política, economia, vida quotidiana...	• <i>Moviment estudiantil</i>
Batxillerat	Treballs de recerca	• <i>La militància en un partit polític</i> • <i>L'exili polític. Trajectòries de vida</i> • <i>La repressió del català</i> • ...

D'altra banda, l'edat de les persones que formen el grup del Taller també condicionarà que sigui viable abordar determinats temes propis d'un període històric determinat. Per exemple, del període de la guerra civil, gairebé només van quedant records dels nens i jovenets que la van viure, però molt pocs dels combatents en els fronts o la reraguarda

A vegades, un cop iniciades les primeres sessions del taller, la naturalesa dels records que és van abocant aconsellen re-orientar o privilegiar uns temes o altres. En aquest cas, monitora i professorat ho tindran en compte en el moment de preparar les entrevistes que finalment mantindran els participants al taller amb l'alumnat.

Exemple:

En l'experimentació dels Tallers d'història que es va fer al Casal Provençana de l'Hospitalet de Llobregat el curs 2005-2006 el tema proposat inicialment per el projecte escolar de quart d'ESO impulsor del projecte inter-generacional era: *L'escola als anys de la República, la guerra i la postguerra*. Un cop format el grup del Taller, en la primera sessió es va veure que el grup de persones havien anat molt poc a l'escola, però tenien records molt vius d'aspectes diversos de la seva infantesa en temps molt difícils. Això va aconsellar re-orientar el tema dels tallers i per tant de les entrevistes finals de l'alumnat.

La següent icona permet accedir al recurs corresponent:

Recurs nº 2

2.3.2 Definir la modalitat del Taller

El Taller d'història està integrat per un grup de persones que conduïdes per una monitora es disposen a iniciar una tertúlia amb la finalitat d'abocar els seus records. Tenen al seu abast l'arxiu enorme de la pròpia memòria que es presenta com un autèntic laberint¹⁸. La monitora haurà de proporcionar unes eines que organitzin i refresquin els records per donar coherència als petits relats que es van construir en cada intervenció.

La manera més eficaç d'organitzar els records és el qüestionari temàtic que també permet una repàs cronològic. Però el visionat de fotografies, làmines de publicitat o l'audició d'enregistraments de ràdio antics, ajuden a aflorar més records ja que traslladen emocionalment a l'època que el testimoni ho veia o escoltava¹⁹. Els diferents recursos i estratègies que s'utilitzen per refrescar i ordenar la memòria, conformen les diferents modalitats de Tallers. En ocasions s'utilitzarà un únic recurs o es combinarà més d'un. Per exemple, en el cas del Casal Provençana es va iniciar el taller amb diferents qüestionaris i al final es van mostrar unes fotografies que van completar els records sobre la infantesa dels participants.²⁰

Modalitat A: Introducció d'un tema a partir d'un qüestionari.

Recurs nº 3

Aquesta és la modalitat genèrica per abordar qualsevol tertúlia o taula rodona. La monitora inicia la tertúlia fent un a petita presentació del tema triat i deixant anar les preguntes del qüestionari. Es un model de taller adaptable a qualsevol perfil de participants i s'aconsella quan la dotació d'aparells al casal o residència es precària.

La següent icona permet accedir al recurs corresponent.

Recurs nº 3

ELS TALLERS D' HISTÒRIA

Il·lustració 1: Socis del casal Provençana en els tallers d'història

Com és el qüestionari del Taller ?

- *Es el material bàsic per a l'exploració dels records de les persones.*
- *Es tracta de un conjunt de preguntes que esmicolen un tema concret de la història social, política o econòmica.*
- *És un qüestionari genèric no personalitzat, però adaptat al marc cronològic dels participants i algunes característiques individuals o de grup.*
- *Pot ser més o menys exhaustiu, però és preferible utilitzar els més complets encara que moltes preguntes seran respostes abans de ser formulades.*
- *Es pot combinar amb altres materials però sempre és útil tenir-lo com a referència.*
- *Es fàcil d'utilitzar ja que no requereix cap infraestructura al lloc on és realitza el taller.*
- *En determinats contextos, no es prudent formular preguntes sobre aspectes ideològics o polítics amb un qüestionari. Es preferible tractar aspectes menys compromesos i deixar que hi apareguin de manera transversal.*

Modalitat B: Introducció del tema amb el suport d'un recurs d'àudio de l'època

Recurs nº4

Els enregistraments radiofònics de l'època són una eina interessant per aflorar els records i situar emocionalment a les persones en l'època d'infantessa o joventut quan ho escoltaven. Hi ha material radiofònic des de 1920 però des de la dècada dels 30 és abundant i molt variat²¹. Són espais informatius, concursos, radio-teatre, programes d'esports, publicitat comercial etc.

Després d'escoltar l'àudio, la monitora, sempre ajudada pels qüestionaris temàtics, va formulant preguntes al fil dels comentaris que l'audició ha suggerit als participants. Poden ser aspectes històrics, socials, polítics o de vida quotidiana. El tractament del tema serà igual que amb un qüestionari, però l'ordre i formulació de les preguntes serà diferent, ja que aniran sorgint sense un ordre pre-fixat. Les possibilitats són diverses:

Un àudio sobre consultoris "femenins", fulletons o programes d'entreteniment posen de manifest determinats valors que suggereixen tractar aspectes com ara :

- *El model de dona als anys 40 o 50*
- *Els valors masculins.*
- *Paper de la dona soltera.*
- *Consideració de l'home solter.*
- *Fills il·legítims.*
- *Avortament clandestí*
- *Anticonceptius.*
- *El matrimoni per conveniència etc .*

Un àudio sobre informatius pot introduir determinats temes polítics o socials :

- *Els líders polítics.*
- *Quins grups socials tenen visibilitat pública?*
- *Apareixen els obrers?*
- *Com apareixen les classes humils?*
- *I els immigrants?*
- *Crònica social (personatges públics del moment).*

La següent icona permet accedir al recurs corresponent.

Recurs nº 4

Modalitat C: *Comentari de fotografies o làmines publicitàries*

Document III Recurs nº5

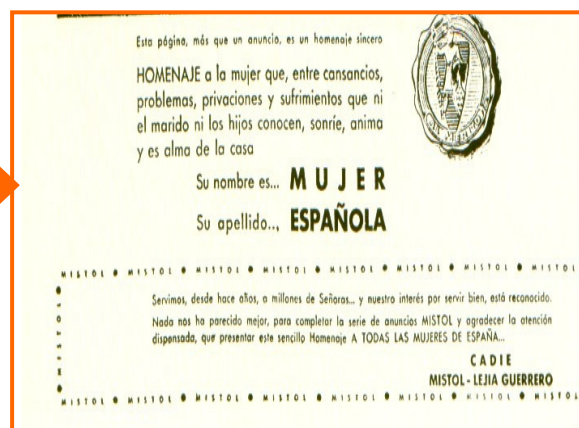
Les fotografies són sempre molt suggeridores per refrescar els records i induir la conversa. En aquest cas serà una conversa guiada d'acord a unes pautes²² que s'expliciten i que ha de conduir cap el tema que la monitora hagi triat pel taller. Les fotografies les hauran seleccionat prèviament professorat i monitora. En el recurs nº 6 es presenta un plec de fotografies d'època.

També poden ser fotografies personals aportades pels membres del taller. Aquest és un material més limitat per què té una carrega semàntica molt diferent pel retratat/da i la resta dels membres del Taller. Tanmateix són un documents valuosos per il·lustrar l'entrevista que farà l'alumnat i per fer un producte final dels Tallers (biografies, DVD, etc).

Per induir la memòria sobre temes relacionats amb el consum o els hàbits quotidians també són molt útils les làmines publicitàries que a més a més reflecteixen la societat i donen peu a parlar dels valors socials i culturals de l'època.

Per exemple, aquesta làmina mostra un anunci de lleixiu de l'any 1953 que indueix a parlar sobre el rol de la dona a la postguerra.²³

Per exemple, una làmina publicitària sobre una marca de galetes de l'any 1950, pot introduir el tema de l'alimentació i els hàbits alimentaris.

- Consumia vostè aquest aliment ?
- Ho coneixia?
- Era car
- On es venia ?
- Qui ho comprava ?
- Diferències entre els aliments a pagès i a ciutat
- Que és menjava a les cases bones ?
- Les minyones menjaven el mateix que els senyors ?
- ..etc....continuar amb els qüestionaris sobre alimentació.

Per exemple, una làmina publicitària sobre una marca de mitges pot introduir el tema de la indumentària.

- Es comprava a casa seva ?
- Qui comprava aquests productes?
- Els trobaven cars
- Quan va arribar el nylon?)
- Va ser una avantatge?
- Com eren les botigues de roba?
- Quan va arribar el tul per les núvies?
- Com vestien els treballador?
- Com vestien els pagesos?
- ...etc..**continuar amb els qüestionaris sobre indumentària.**

Les següents icones permeten accedir als documents i recursos corresponents.

Document III

Recurs nº 5

2.4 Preparació de la primera trobada amb l'alumnat

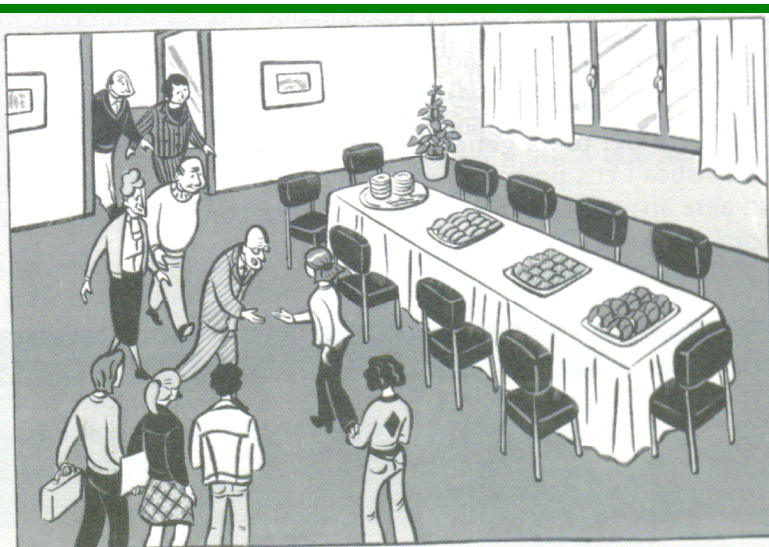
Un cop decidit horari, calendari, modalitat i acordat el tema dels tallers, comencen a realitzar-se les sessions. Es convenient que el professorat, presentat per la monitora, assisteixi a la primera sessió.

Les persones grans que s'han inscrit en l'activitat tenen una idea vaga del projecte. És el moment que monitora i professor/a parlin del seu sentit. De l'objectiu d'aprofundir en les relacions inter-generacionals entre joves i grans, de la creació d'un espai comú, dels sentits del servei a la comunitat que estan fent uns i altres, de les visites dels joves al casal, de l'entrevista final etc.

De forma simultània a la realització dels tallers, a l'escola, professorat i alumnat van treballant el projecte d'història oral. Des del primer dia de classe l'alumnat coneix el treball conjunt que farà amb la gent gran i la intenció expressa de treballar les relacions entre joves i grans. Ajudats pel professor o professora reflexionen sobre el servei que faran a la comunitat, al possibilitar que la memòria d'un grup de conciutadans quedi per les noves generacions.

Després d'unes quantes sessions de tallers i de treball a l'aula, és el moment d'organitzar la primera trobada entre grans i joves. L'objectiu de la trobada és que es coneguin, i crear un bon ambient que afavoreixi els contactes posteriors²⁴.

Per al projecte **Recuperant el passat**, que van efectuar els alumnes de l'IES de Sant Narcís de Tarragona amb persones del casal d'avis, es va preparar detalladament aquest primer contacte. Se'ls va convidar a l'escola, se'ls va oferir un cafè, i es van fer les presentacions oportunes. El bon ambient que es va crear aquell dia va ser un element clau per a l'èxit posterior de les entrevistes.

II·lustració 2: Extreta del Llibre "Història Oral"

Grans i joves, cadascú per la seva banda, preparen la trobada intentant projectar a l'altre una imatge positiva que obri el camí a la relació posterior.

En el cas del monitor haurà d'intentar desfer alguns prejudicis que poden influir en la manera de veure als joves, sobre imatge, vestuari etc. Per la seva banda el professorat alertarà als joves que extremin les bones maneres i cortesia que tant influeixen en la relació amb la gent gran.

El lloc de la primera trobada ha de ser espaiós amb capacitat per que puguin seure còmodament els joves del grup-classe i els participants del taller. Si la monitora ho creu convenient es pot convidar a la trobada a altres socis del casal o residència que en principi no s'han apuntat al taller però que potser vulguin conèixer al jovent i acabin interessant-se pel projecte.

S'ha de pensar en alguna persona que el dia de la trobada tindrà disponibilitat per filmar la reunió i s'haurà de pensar qui porta la càmera filmadora²⁵. També avisar a algun membre de la junta directiva que assisteixi a la trobada per donar més rellevància a l'acte.

Il·lustració 3: Els socis del casal Provençana i els alumnes del IES Bisbe Berenguer es troben per primera vegada

2.5 Primera trobada alumnat - gent gran

El dia de la trobada és important cuidar la disposició d'uns i d'altres en la reunió, de manera que tothom es pugui veure.

La monitora i el professor/a presenten la reunió i l'alumnat inicia un torn d'intervencions. Poden dir el seu nom i cognoms, el curs que fan, la seva procedència²⁶, perquè van triar aquest projecte²⁷ i quins són els temes de la història recent que més els hi interessin.²⁸

A continuació es presentaran les persones grans amb el seu nom, edat, procedència, també si volen explicar algun episodi de la seva vida en particular i tot el que vulguin afegir sobre expectatives davant el projecte etc.²⁹

A continuació monitora i el professorat poden incentivar la conversa fent algunes reflexions sobre la futura entrevista etc.

Quan es doni per acabada la reunió, l'alumnat agrairà de manera expressa la col·laboració de la gent gran i s'acomiarà amb molta cortesia³⁰

La persona que s'ha encarregat de filmar la trobada li l'entregarà al professorat i un alumne/a farà un parell de còpies en DVD o CD, una per l'escola i l'altra pel centre de gent gran.

2.6 Visionar la filmació de la trobada

Tant aviat com sigui possible, en la sessió posterior a la trobada, es visionarà la filmació de la reunió recreant-se especialment en les intervencions dels joves.

Es repassen els noms dels nois i les noies³¹, s'evoca l'interès dels joves per alguns temes i es comenten alguns aspectes que els hi hagin cridat l'atenció. Potser mostraran preferències per ser entrevistat per un o altre jove. Tots aquest comentaris seran recollits per la monitora i es tindran en compte de cara a adjudicar testimonis als joves.

2.7 Establir les parelles testimoni - entrevistador/a

La relació entre entrevistador i entrevistat es la base de l'èxit de l'entrevista³². Es va construir al llarg de la realització de l'entrevista, però funcionarà millor si prèviament s'han cuidat alguns detalls a l'hora d'aparellar joves i grans. Per fer-ho es consideraran els següents elements entre el professorat i la monitora:

- El perfil personal de la gent gran que la monitora ha captat al llarg de les sessions.
- El perfil personal de l'alumnat que el professorat coneix.
- Els comentaris que han fet uns i altres al visionar la filmació. Potser ja tenen decidit qui volen que els entrevistin des del dia de la trobada.
- Les anotacions que ha fet al llarg de les sessions dels tallers sobre silencis o temes que han de tenir un tractament més "delicat" i necessitarà d'un perfil idoni d'alumne/a.
- Valoracions de la monitora sobre possibles testimonis inconsistents.

Un cop s'han establert les parelles es comenta als interessats per acabar-ho de decidir.

2.8 Resumir el contingut de les sessions

Document IV

Al finalitzar les sessions dels tallers, la monitora resumeix els enregistraments de les sessions. No es tracta tant de fer un buidat exhaustiu sinó d'agrupar les intervencions de cada participant en les diferents sessions. El resultat és una sèrie de narracions sobre les seves vides que mostren un ventall de temes i subtemes a aprofundir en la futura entrevista que mantindran amb els joves.³³

La monitora passa aquest resum al professorat que ho treballarà a l'aula. Amb aquest material es fan uns qüestionaris personalitzats al màxim que recolliran un munt de preguntes pertinents per aprofundir, matissar i completar els petits relats sobre les seves vivències que els testimonis han evocat en els tallers.

Aquest treball previ facilitarà que inclús alumnat molt jove, de segon a tercer d'ESO pugui abordar l'entrevista amb una seguretat i expectatives d'èxit superiors, a quan ho fa en el marc d'un projecte d'història oral convencional, que no inclou el treball preparatori aportat pels tallers.

Adjuntem un exemple de resum de totes les intervencions d'una participant i el qüestionari personalitzat derivat del mateix.

Com a orientació del contingut, s'indica el tema de les quatre sessions que s'han resumit:

	Tema dels tallers
Primera sessió	Famílies trencades per la guerra
Segona sessió	L'aventura de menjar cada dia
Tercera sessió	Jugar, les joguines i els reis en anys de misèria
Quarta sessió	El rol del nen o de la nena

- **Resum de les intervencions de Teresa, 78 anys**

Es una nena durant la guerra barri del Clot. Abans de la guerra va a unes monges. Quan comença la guerra enmig dels bombardeigs poc poden anar a la escola. L'escola estava oberta però amb els bombardeigs era perillós. Després de la guerra la posen a treballar. Va aprendre sola a llegir i mai va dominar la escriptura.

El seu pare va estar a la batalla de l'Ebre, va deixar a sis criatures petites. Recorda que quan torna ja no era el mateix. Ell que era un home bo i carinyós, torna com anul·lat de veure tanta gent rebentada i de les barbaritats que va veure i viure.

A les nits quan venien els bombardeigs, sonava la sirena i els feien anar als refugis. La seva mare tenia claustrofòbia i un dia va decidir que no es movien de casa: "Si ens maten que ens matin al aire lliure". Es van quedar al balcó, mirant com si fossin artificials. Recorda que no tenien por i van viure la guerra de nens amb molt perill però sense adonar-se'n. De gana si que en tenien i molta més a la postguerra.

Durant la guerra per escalfar-se anaven a les estacions a recollir el carbó que deixaven anar les màquines quan les netejaven. Les criatures s'arraulien per recollir el que queia. Amb el carbó, si tenien sort feien dos saquets un per la casa i l'altre per canviar-la. Les criatures anaven a robar llenya per poder fer el foc de Sant Joan.

Els estraperlistes ho controlaven tot i la gent feia l'estraperlo quan podia per menjar i canviar el que li sobrès. Anècdota de el germà i l'intent de robar gallines a l'estació. El seu germà va arrencar els colls que sobresortien i va arribar a casa amb els colls per fer un bon caldo. El dia següent va tornar però ja estava la policia.

Els del sindicat venien i se'n portaven les patates que la gent havia pogut portar d'estraperlo. Les patates no les pelaven per no perdre res. El seu pare va venir carregat amb un sac de mongetes que havia canviat no se on . Es van xopar i la mare va dir que es venien igual i les van vendre com si fossin "xufles "

Molta gent per menjar o per aprofitar-se "va canviar de camisa al acabar la guerra". Al acabar la guerra a les germanes més grans amb deu i dotze anys las van posar a treballar per mantenir als germans petits. Només dormia una hora perquè treballava de dia en una fabrica i de nit cosint banyadors de piqué i barnussos.

Les mares ploraven perquè no podien portar reis. Els nens preguntaven mama perquè no m'han portat res i la mare contestava perquè com que vivim en un pis alt. Els dies de reis sempre eren una decepció. Màxim alguna nina de cartró que amb l'aigua es desfeien.

Jugaven a fer "nius". Buscaven trossos de vidre i uns posaven floretes, fulletes... L'enterraven i l'endemà no hi era perquè els nens ho rebentaven tot.

Els *nanos* jugaven al carrer i segon els barris eren més *brutos*. Als barris dels senyors els nens no podien jugar al carrer. Hi havia algun nen *raro* que jugava a corda amb les nenes. Jugaven a "*boliche*" (Tabas en castellano) . Es trobaven al carrer. Jugava al *Belich*. Tros de fusta que es llençava amb un pala.

- **Qüestionari personalitzat per l'entrevista elaborat per l'alumna-entrevistadora a partir del resum.**

1. Quins son els primers records que té d'abans de la guerra.
2. Anava a escola? Com era l'escola?
3. Recorda quan va esclatar la guerra?
4. Va tancar l'escola?
5. Van obligar als homes de la seva família a anar a la guerra?
6. Com va tornar el seu pare de la guerra?
7. Hi havien bombardeigs?
8. Faltava el menjar durant la guerra?
9. Com feia la seva mare per portar menjar a casa?
10. Eren conscients del perill de la guerra?
11. Que feien els nens tot el dia, si no anaven a escola?
12. Va tenir algun regal pels reis?
13. Jugaven junts nens i nenes?
14. A que jugaven?
15. Recorda el dia que van entrar les tropes vencedores de Franco a Barcelona?
16. Van passar gana?
17. Tenien cartilla de racionament?
18. Anaven a buscar menjar fora de Barcelona?
19. Què menjaven?
20. Hi havia denúncies per estraperlo?
21. La seva família feia estraperlo?
22. Quan acaba la guerra es posar a treballar,
23. Com era la jornada de treball
24. Treballava tota la família?
25. Amb el que guanyava que podia comprar?
26. Com va aprendre a llegir i a escriure ?
27. Va poder estudiar alguna cosa?
28. Pot descriure l'ambient dels anys de postguerra?

La següent icona permet accedir al document corresponent.

Document IV

2.9 Fer l'entrevista

Analitzant les valoracions d'uns i altres, l'entrevista és el moment més valorat per joves i grans de totes les accions que es realitzen al llarg del projecte intergeneracional. Hi ha moltes expectatives per ambdós parts i per això s'ha de preparar amb cura per tal que es realitzi a la màxima satisfacció.

L'alumnat l'ha treballat a l'aula la metodologia de la història oral. Ha elaborat un qüestionari a partir del resum dels tallers d'història i coneix un conjunt d'estratègies per abordar l'entrevista³⁴. Els grans s'han preparat als tallers i entre tots dos, testimoni i entrevistador/a hauran de crear aquell clima de confiança, seriositat i cortesia, claus de l'èxit d'una entrevista.

L'entrevistat pot facilitar trobar un lloc tranquil amb pocs sorolls i que permeti les mínimes interrupcions possibles.

Il·lustració 4: L'entrevista.

2.10 Comentari i valoració de les entrevistes

Document V

L'entrevista és el moment que possibilita una comunicació més intensa entre grans i joves. Al llarg de una bona estona els grans transmeten unes experiències viscudes i uns valors que segur han fet reflexionar i han despertat determinades emocions en els joves. Però la transmissió no ha estat unidireccional, ja que els grans han percebut un interès i una complicitat per part dels joves que els dóna protagonisme i els reconforta. S'ha creat un coneixement mutu que pot portar a crear vincles afectius .

Per això, després de les entrevistes es programen una o dues sessions per comentar-les amb la monitora. És interessant parlar de la relació amb el noi o la noia, de les emocions transmeses, de com s'han vist com a testimoni de la història i com pensen que els joves els han entès. S'ha de recollir tots els matisos possibles sobre com es va construint la relació amb els joves. Emocions, comentaris, percepcions etc. La lectura posterior d'aquests comentaris mostraran a professorat i monitora l'assoliment dels objectius proposats en el projecte .³⁵

La monitora va formulant les qüestions verbalment, ja que algunes persones grans tenen dificultats per emplenar un document. Recull tot allò que consideri més rellevant i fa unes notes que passarà al professorat. Una part d'aquest material servirà per fer el guió de la intervenció a la ràdio.

La següent icona permet accedir al document corresponent.

Document V

2.11 Preparació del guió i intervenció a la ràdio

Document VI Recurs nº 6

La ràdio i TV local tenen un paper crucial en la transmissió de l'efecte benèfic del projecte inter-generacional sobre la ciutadania i en la difusió d'iniciatives que aposten per una forma d'aprenentatge més lligada al servei a la comunitat. Com a mitjà de comunicació fan d'altaveu de la il·lusió que joves i grans hi estan posant en el projecte. Però el seu paper pot anar més enllà i se li pot suggerir participar més activament en el projecte educatiu i posar en antena espais que fomentin el gust per la història i l'interès per participar en la reconstrucció col·lectiva de fets del passat recent.³⁶

En cas que només faci d'altaveu al començar el projecte, el professorat pacta una o més intervencions a la ràdio i també que se li permeti fer el guió del programa on s'explicarà el projecte als ciutadans.

Els objectius principals de donar a conèixer el projecte en un programa de ràdio són identificar a la gent gran amb projectes educatius de ciutat i projectar una imatge positiva dels joves, interessada en les vivències dels seus grans.

Per aprofitar al màxim el benefici educatiu del programa de ràdio, cadascú dels agents que hi participen preparen el paper que tindran en el programa.

Cal recordar a la gent gran que en cas que el conductor/a del programa els hi preguntin per algun episodi de la seva vida, han de ser breus en les respostes. Tanmateix, han d'aprofundir en comentar i valorar tot allò referit a l'espai de comunicació que han obert amb els joves, i quins aspectes destaquen de l'experiència educativa en la que han participat. Remarcar la importància d'arribar a través de la ràdio a altres ciutadans anònims i encoratjar-los que participin en projectes educatius com aquests. El guió pot tenir aquestes parts:

- Una auto-presentació de grans i joves

- Torns d'intervenció per parelles entrevistador-entrevistat sobre algun episodi
- Valoració personal de l'experiència inter-generacional
 - *Què han sentit ?*
 - *Què han après?*
 - *Què han descobert?*
- Suggerir que cadascú prepari una paraula o frase com a conclusió.

Il·lustració 5: Intervenció a la ràdio

Les següents icones permeten accedir al document i recurs corresponent.

Document VI

Recurs nº 6

2.12 Valoració dels tallers

Document VII

Un cop acabat els tallers, a més de l'experiència inter-generacional, cal fer una valoració dels aspectes organitzatius i de funcionament dels tallers.

D'una banda els participants opinen sobre temes, periodicitat, durada, moderadora etc. D'una altra, sobre la ressonància que l'activitat ha tingut al casal i les possibilitats de repetir-la o convertir-la en una activitat educativa permanent. Com sempre, la monitora ho enregistra i comenta el resum amb el professorat; també amb els responsables del casal o residència.

Si la valoració de l'activitat ha estat positiva, els responsables del casal o residència intentaran involucrar més activament a les administracions per convertir els Tallers en una activitat permanent del casal. Si es fan els tallers habitualment, el professorat de les escoles properes, al programar les activitats d'aprenentatge del curs sap que pot comptar el Taller d'història.

La següent icona permet accedir al document corresponent.

Document VII

2.13 Acte de cloenda al centre escolar

Recurs nº 7

Al acabar l'activitat es el moment dels agraïments i de recrear-se plegats en els beneficis educatius del treball que s'ha fet. El centre escolar organitza un acte de cloenda amb els participants en el projecte. A més a més de l'equip directiu professorat implicat, el tutor/a del curs, la direcció convida als responsables de la entitat de grans, als periodistes de la radio i si és el cas, als responsables de l'administració. El centre prepara un petit pisolabis i tots els que vulguin hi poden intervenir.

Il·lustració 6: Acte de cloenda a l' IES Bisbe Berenguer.

La següent icona permet accedir al recurs corresponent.

Recurs nº 7